

Тернавська Вікторія Миколаївна
 доцент кафедри конституційного
 права навчально-наукового інституту
 права і психології Національної
 академії внутрішніх справ кандидат
 юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПРАВОВОЇ АДАПТАЦІЇ

Тенденції і пріоритети конституційно-правової політики будь-якої сучасної держави опосередковуються стандартами прав людини міжнародного права та регіональним правом. Враховуючи сьогоденний статус України як держави-кандидата на членство в ЄС, Кабінет Міністрів України спільно з органами ЄС визначає пріоритетні сфери адаптації національного законодавства до *acquis* ЄС на підставі Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р. Відповідно, розробка і прийняття нормативно-правових актів суб'єктами правотворчої діяльності або внесення змін до чинного законодавства проходить у відповідності до стандартів права ЄС по кожному із шести тематичних кластерів в рамках методології переговорів про вступ до ЄС, поділених на 33 розділи. Водночас конституційно-правова політика держави має формуватися не лише у форматі визнання засад міжнародного правопорядку та відданості європейським демократичним цінностям. Українські правознавці правильно акцентують на необхідності збереження у процесі європейської модернізації власне «українського автохтонного культурного коду» та національної традиції у праві [1, с. 7], власної правової спадщини для підвищення ефективності правової системи України, що пов'язане з «традиціями та новаціями правової реальності» [2, с. 5].

Національні традиції у праві та національні правові цінності становлять суть категорії ідентичності у праві. Найбільш широкою категорією є «національна ідентичність», яка згадується у пункті 2 статті 4 Договору про ЄС від 7 лютого 1992 р. (в редакції от 13 грудня 2007 р.). За визначенням В. Кириленка, національна ідентичність – це «світоглядний та водночас політичний феномен, який є основою існування державності, запорукою успішного державного управління» [3, с. 72]. Водночас слушною є думка Ю. Руденко про те, що національна ідентичність охоплює окрім етнічних, культурних і територіальних компонентів також і політико-юридичні [4, с. 67]. Однак правова ідентичність розглядається у більшості досить вузько, а саме як атрибутивна характеристика індивіда чи соціальної групи, а також право на ідентичність як суб'єктивне право [5, с. 37]. Так, О. Парута зазначає, що «правова ідентичність формується завдяки усвідомленню змісту індивідуального правового статусу, всієї багатоманітності й складності соціально-правових відносин, якими характеризується соціальне середовище і водночас виступає результатом усвідомлення особою себе як

суб'єкта у власних правових зв'язках та відношеннях» [6, с. 79]. В цьому контексті коректним є вживання терміна «національна правова ідентичність», який за визначенням В. Ковальчука є «станом самовизначення нації як повноцінного суб'єкта права, який базується на правовій традиції, державотворчій дійсності та цивілізаційній перспективі», де важливу роль відіграє конституційна традиція та континуїтет [7, с. 163]. Втім, у європейській конституційній теорії і практиці сталим є взаємозамінне використання термінів «національна ідентичність» та «конституційна ідентичність» [8, с. 78].

У науковій літературі категорія «конституційна ідентичність» розглядається у широкому та вузькому аспектах. У вузькому аспекті дана категорія тлумачиться як наявність незмінюваних положень Основного Закону та використовується для позначення меж міждержавної інтеграції [8, с. 72]. В широкому аспекті «конституційна ідентичність», на думку О. Нікорак, являє собою «комплекс особливостей конституційного ладу та конституційних цінностей певної держави, які водночас об'єднують громадян в одну спільноту (народ, націю) та відрізняють цю державу (а також народ, націю) від інших держав, міжнародних та регіональних організацій, народів світу» та виступає запобіжником від наднаціонального права [5, с. 57]. У цьому контексті більш коректним, на наше глибоке переконання, є вживання терміна «національна конституційна ідентичність» чи «конституційно-правова ідентичність». Так, на думку М. Савчина, «в основі національної конституційної ідентичності лежить ідея політичної нації як єдності громадян конкретної держави», а саме поняття включає такі основні елементи, як національна конституційна культура і доктрина; правовий стиль ухвалення юридичних рішень; система судового конституційного контролю; інституційний дизайн, тобто горизонтальний і вертикальний поділ влади; вибори та контроль над владою [9, с. 28].

Таким чином, конституційно-правова політика держави як засадничий і стратегічно важливий вид правової політики держави має формуватися відповідно до взятих на себе державою міжнародних зобов'язань, залишаючи за собою право на конституційно-правову ідентичність. Завданням науки конституційного права є розробка термінопонять ідентичності у праві – національна конституційна ідентичність чи то конституційно-правова ідентичність, та формування відповідної доктрини.

Список використаних джерел:

1. Козюбра М. І. Загальнотеоретичне правознавство в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2017. Т. 193. С. 3-11.
2. Оборотов Ю. М. Правова спадщина та правові традиції як фундамент розвитку права України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2004. Вип. 22. С. 4-9.
3. Кириленко В. А. Законодавчі основи державної політики формування української національної ідентичності в умовах правового режиму воєнного стану. *Вісник НГУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2024. Випуск 3 (63). С. 71-79.

4. Руденко Ю. Ю. Проблема кореляції понять «суверенітет» та «національна ідентичність»: теоретичний та практичний виміри. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології»*. 2020. Вип. 38. С. 65-71.
5. Нікорак О. Ю. Конституційна ідентичність як категорія конституційного права : дис. ... д-ра філософії. Львів, 2023. 248 с.
6. Парута О. В. Концепція правової ідентичності в дискурсі теорії держави і права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2013. Випуск 23. Частина I. Том 1. С. 76-80.
7. Ковальчук В. Національно-правова ідентичність та її роль в умовах конституційної трансформації в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2021. № 4. С. 159-166.
8. Колісник В., Берченко Г., Слінько Т. Конституційна ідентичність як втілення установчої влади. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Том 29. № 3. С. 69-88.
9. Савчин М. В. Порівняльне конституційне право: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 328 с.

Тригубенко Галина Василівна,
доцент кафедри конституційного
права навчально-наукового інституту
права та психології Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМ В МЕЖАХ ПЕРЕГОВОРНОГО ПРОЦЕСУ ЩОДО ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Важливим стратегічним документом, який визначає комплекс реформ в межах переговорного процесу щодо членства України в Європейському Союзі (далі - ЄС) за переговорними розділами «Судова влада та основоположні права» і «Юстиція, свобода і безпека», є Дорожня карта з питань верховенства права (далі – Дорожня карта) [1]. Документ, яким країна-кандидат затверджує перелік ключових реформ у сфері верховенства права та строків їх виконання, виступає основою для моніторингу Європейською Комісією прогресу у відповідних переговорних розділах. Дорожня карта готується на основі орієнтирів, викладених у звіті Європейської Комісії про скринінг, у взаємодії з громадянським суспільством.

Розробка даного документу свідчить про готовність України відповідати стандартам ЄС та покликана усунути прогалини в національному законодавстві і створити підґрунтя для подальшого розвитку правової системи України у відповідності зі стандартами ЄС.

Реалізація передбачених у Дорожній карті заходів спрямована серед іншого на покращення захисту прав людини в різних сферах та забезпечення реалізації прав всіх категорій населення, встановлення гарантій захисту прав для тих